

У «Рідному краї» про «Рідний Край»

РІДНИЙ КРАЙ

Часопись політична, економічна, літературна і наукова.

→ ВИХОДИТЬ РАЗ НА ТИЖДЕНЬ У ПОЛТАВІ. ←

РІК ПЕРШИЙ. Число 14. 9-го квітня (апріля) 1906 року.

Передплата приймається у Полтаві в конторі «Рідного Краю» на Протопоповський ул., будинок Оксюза № 41, біля поштово-телег. контори. Передплата на рік 3 карбованці, на 1/2 року 1 карб. 80 коп., на місяць 35 коп., з пересилкою; окреме число 8 коп. За кордон на рік 5 кар. Окремі числа за кордоном по 10 коп.; на вокзалах завізниця по 10 коп. Річні передплатники можуть платити по 1 карбованцю за кожні 4 місяці вперед. За переміну адреса треба платити 20 коп. Передплата приймається тільки с 1 числа кожного місяця. За оповіщення в «Рідному Краю» після тексту треба платити за одні рядок (стрічку) колонки 15 коп. Спереду тексту плата удвоє, за поміщення оповістки вразі і втретє—дешевше.

Листи і рукописи треба засилати по адресі: Полтава, Редакція «Рідного Краю» Протопоповська ул., будинок Оксюза, № 41, біля поштово-телеграфної контори.

Рукописі мають бути написані правописемю «Рідного Краю» і тільки з одного боку листа, зоставляючи великі поля.

Як треба буде, редакція скорочуватиме і виправлятиме рукописі.

До кожної рукописі має бути приложена підпись автора і його адреса. Не прийняті до «Рідного Краю» праці вертаються авторам за їх кошт; а як не будуть взяті з редакції 2 місяці, то знищуються.

Ніна Степаненко

ПРО ОДНУ КУЛЬТУРОЛОГІЧНУ СТУДІЮ МИКОЛИ ДМИТРІЄВА НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПISУ «РІДНИЙ КРАЙ» (1906)

Часопись «Рідний Край», що виходив у світ на початку ХХ століття (1905–1916 рр.), вирізнявся з-поміж інших видань того часу патріотичною налаштованістю. На його шпальтах регулярно з'являлися публікації, основний зміст яких – боротьба українців за свої національні свободи. Одним з авторів праць такого взірця є Микола Дмитрієв – перший редактор «Рідного Краю». Свої роботи він друкував під повним ім'ям, а також під криптонімом М. Д. та псевдонімом Слобожанин. Проблеми, які порушував цей «блискучий публіцист» (Семенко [Соколова] С. В. Бібліографічний показчик до журналу «Рідний Край» [1905–1916]. – Полтава, 1999. – С. 5), «стосувалися різноманітних сторін життя України. Особливо хвилювали його питання розвитку української культури як одного з головних чинників формування національного менталітету, проблеми розбудови національної освіти, де доміантною була теза про право українців мати свою школу» [там само]. Досить згадати хоч би статті, рецензії, присвячені проблемі становлення української мови [Про незрозумілу українську мову. – 1905. – Число 1. – С. 7–8; Українські словники. – 1906. – Число 5. – С. 8; Граматика (укр. буквар) з малюнками.

Склав Норець. Київ, 1906. – 1907. – Число 28. – С. 15], проблемі розбудови національної освіти [До учителів. – 1906. – Число 16. – С. 7; 3'їзд учителів та діячів середньої школи. – 1906. – Число 19. – С. 11–12; Книжки для шкіл. – 1906. – Число 21. – С. 8; Проблеми народної освіти на Україні. – 1906. – Число 11. – С. 4–5; Українські університетські кафедри. – Число 46. – С. 1–3; Б. Грінченко. На беспросветном пути. Об украинской школе. Київ, 1906. – 1906. – Число 19. – С. 15–16].

Винятковою актуальністю, глибиною суджень вирізняються українознавчі й культурологічні студії Миколи Дмитрієва [Музика до Кобзаря Шевченка. – 1906. – Число 8. – С. 22–23; Український театр. – 1906. – Число 39. – С. 8; Українські часописи. – 1906. – Число 14. – С. 6–7; 3 приводу виходу першої книжки «Літературно-наукового вісника у Києві». – 1907. – Число 3. – С. 3; Українські часописи. – 1907. – Число 14. – С. 11–12; Кобзарі минулого й будучини. – 1907. – Число 16. – С. 8–9; Збірник пісень патріотичних і січових. Уложив січовий батько. Австрія. – 1906. – Число 10. – С. 17; Издание для народа на украинском языке. – 1906. – Число 20. – С. 14–15; Новини української літератури. – 1906. – Число 50. – С. 4–5; Карманний словарь поли-

тических терминов. К., Изд. «Труд и знание», 1906 г. – 1906. – Число 26. – С. 15].

Нашу увагу привернула українознавча студія «Як упізнати Русь-Україну» [1906. – Число 14. – С. 6–7], яка з'явилася 112 років тому, але й тепер не лише не втратила своєї значущості, а й посилила її. Ця праця за жанром – рецензія-рекомендація. Її автор робить спробу проаналізувати найважливіші книги, що побачили світ у перше десятиріччя ХХ століття, за якими швидше й легше ознайомитися з історією нашого краю, тобто України, з тодішнім життям українського народу.

На початку свого зарядженого щирим патріотизмом викладу Микола Дмитрієв із болем констатує, що «на сором ми не знаємо минулого нашого краю, нашого народу», і справедливо повчає: «А щоб бути справжнім свідомим громадським діячем, щоб розуміти усі сучасні справи нашого життя – треба добре знати що пережив наш край, наш народ». Ця теза – і про день тодішній, і про день наш. Такою самою є і причина, якою вмотивоване в рецензії українонезнавство: «...ні в нижчих школах, ні в середніх, ні в самих вищих університетах не вчать як слід історії України». Поряд із цим лихом чомусь живучим є й ще одне: немає «книжок, по яких кожному можна було б, не гаячи багато часу, познайомитися з минулим України». «Казені упорядчики учебников» не можуть доносити в усій повноті та справедливості істину, вони часто перекручують її, «перевертають справжнє значіння» перебулого. І знову зронені давно слова перегукується із сьогоденням.

Микола Дмитрієв із-поміж книжок, що допомагають читачеві осягнути величне і трагічне минуле, вирізняє такі: Дорошенко Д. Указатель источников для ознакомления с Южною Русью (С.-Петербург, 1904 рік); Грушевський М. Очерк історії українського народу (С.-Петербург, 1904 рік); Єфименко А. Я. Южная Русь (С.-Петербург).

Специфіку невеликої за обсягом, але важливої за інформацією публікації Дмитра Дорошенка визначає те, що вона «містить в собі відомости про книжки й статті, які відносяться до різних питань про Русь-Україну». Микола Дмитрієв, щоб зацікавити читачів українознавчими питаннями, коротко аналізує розділи видання. Перший із них «показує книжки, які містять в собі наукові розправи про українців, як окрему народність. В II відділі зібрані матеріали про історії Руси-України з початку до половини 18 століття; відділ цей розбитий на частки по так званім періодам. III-й від. містить в собі Запоріжжя; IV-й охоплює другу частину 18 століття аж до 60 років 19 віку і далі до наших днів; V-й – Галицька Русь, VI в. – Угорська Русь; IX – Інші народи на Україні; X – Переселенці з України; XI – Кубань; XII і XIII – Антропология і етнографія України; XV – Українська мова. Цей відділ дуже великий, поділяється на багато часток по окремим питанням мови. XVI в. – Народня творчість, музика, орнамент і иньше. XVII. – Юридичні відносини України. XVIII. – Економічний стан ук-ців. XIX. Українська література. XX. Искусство (штука), музика, театр, малярство... і другі відділи». Зрозуміло, що

шлях до користувача «Указателя источников для ознакомления с Южною Русью» був нелегким. Це видання зазнало нещадної цензури. З нього пильнувачі режиму повикидали багато всього, що здавалося їм небажаним, шкідливим, що наводило на них страх. Позитив книжки Дмитра Дорошенка, на думку рецензента, і в тому, що в ній «показано чимало українських творів, які видавались за кордоном в Галичині й на Буковині».

Працю Михайла Грушевського Микола Дмитрієв радить обов'язково прочитати тим, хто хоче знати справжню, а не перекручену, видуману українську мнувшину. Він називає «Очерки історії українського народу» «коротеньким курсом України-Русі». До заслуг Михайла Грушевського віднесено те, що вчений володіє талантом лаконічного викладу, «дає дуже щільну картину історичного розвитку українського народу, української стихії, яка виявляється в життю цього народу». Важливе й те, що опертий на переконливі факти, наскрізь пронизаний правдою опис історії доведено аж до початку ХХ сторіччя. «Ця книжка, – висновує Микола Дмитрієв, – повинна бути в кожній українській родині...»

Про дослідження О. Я. Єфименко сказано коротко: «Тут ви маєте багато розправ історичних, літературних, публіцистичних».

У статті-рецензії Микола Дмитрієв радить ретельно студіювати твори Миколи Костомарова (видання літературного фонду), високо оцінює також часопис «Кіевская Старіна».

У роботі «Як упізнати Русь-Україну» приділено особливу увагу розвитку української літератури та етнографії. Що ж до історії красного письменства, наголошує він, то маємо докладно вивчати «“Очерки історії Україн. літ.” Петрова і розбір її – проф. Дашкевича. Це дуже цінна розправа».

З етнографічних досліджень вирізняє 3-й том Олександра Пипіна «История русской этнографии», присвячений аналізу української етнографії: «Тут читач бачить, як під впливом загально демократичних думок кінця 18 віку – звертають увагу на народ, як і освічені українці почали вести наукові дослідження усяких здобутків народної творчості українців; як спочатку кохання тільки серцем усього українського перейшло в цілком наукову й політичну течію свідомого українства. Це дуже гарна книжка, і вона показує кожному багато стежок, якими йшла і розгорталась українська самосвідомість».

Важливо те, що Микола Дмитрієв не забуває згадати і про розвій літератури в Галичині та Буковині, говорить, зокрема, і про те, що «там вийшло багато книжок, різних часописів і наукових видань».

Автор статті «Як упізнати Русь-Україну» подав важливу інформацію тим, хто хотів знати й досліджувати історію українського народу, його літературу, етнографію. У дохідливій формі, стисло і водночас ємно він схарактеризував найважливіші українознавчі студії початку ХХ століття. До думки Миколи Дмитрієва прислухаються й сучасні науковці, усі, кому не байдужа доля рідного народу і тих скарбів, які він надбав протягом багатьох віків.

